

Мая Влахова-Ангелова

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
при Българската академия на науките
София, България

Рецензии и обзори

Анна Чолева-Димитрова, Борян Янев. Съвременната българска антропонимна система (мода на личните имена), ч. 1. София, ИБЕ, 2015. 144 стр.

Книгата „Съвременната българска антропонимна система (мода на личните имена)“ на А. Чолева-Димитрова и Б. Янев представя резултатите от научен проект, осъществен от Института за български език при БАН, чиято цел е да се проучат тенденциите при избора на личните имена през последните години и да се очертае развитието на българската личноименна система в най-ново време. Изследването е особено важно за нашата наука, която до момента разглежда българката антропонимна система предимно в описателен план¹. Осъществявани са твърде малко проучвания, насочващи своето внимание към социалните фактори, влияещи върху избора на личните имена, както и върху самия акт на назоваване като „резултат от различни субективни и индивидуални разсъждения и мотивации“ (с. 19). Тъкмо това е един от акцентите на представения тук труд, в който въз основа на статистическите методи, се прави детайлен анализ на най-често предпочитаните мъжки и женски лични имена в лингвокултурологичен и чисто езиков аспект.

Изходна точка за настоящото проучване е разбирането за важноста на личното име като феномен, който, по думите на самите автори, „трябва по-често да бъде обект на изследване, за да ни ориентира за степента на културна памет и езиковата компетенция на социума“ (стр. 8). Още повече, че подобна практика за системно и редовно анализиране на тенденциите при избора на личните имена е утвърдена отдавна в повечето европейски страни, където е налице загриженост за състоянието и проблемите на антропонимната система като отражение на културната идентичност на даден народ.

Настоящото изследване обхваща актуални към момента на провеждането му данни за личните имена на новородените български граждани от трите най-големи града в страната (София, Пловдив и Варна) за периода 2007–2010 г. – общо 18 000 имена. Изборът тъкмо на тези населени места е мотивиран от факта, че те в най-голяма степен са представителни, тъй като там живеят преселници от различни райони на страната и в тях се раждат най-много деца (стр. 8).

Изследването започва с кратка теоретична част за *личните имена и мястото им в езика и културата*, където авторите излагат сбито своето разбиране за имената като специфични езикови знаци, разглеждайки ги, от една страна, като културен феномен, а от друга, като „комуникационен медиатор от най-висш ранг“ (стр. 11). Следва кратко представяне на моделите и принципите при избора на лични имена в миналото и по-конкретно през 80-те години на ХХ в. в София, което по-нататък служи за сравнение с днешните данни. Акцентът на проучването е насочен към анализа на съвременните тенденции при избора на личните имена. Особено внимание, както вече стана дума, се отделя на самия акт на назоваване, като се изтъква, че основният мотив за избора на дадено лично име в днешно време е именуващите да го харесват. Така авторите достигат до

извода, че „харесването“, макар и трудно за дефиниране, е най-важният мотив, защото представлява синтезиран израз на субективните оценки (Герганов 1976: 27). Те определят няколко фактора, от които то зависи: оригиналност, уникалност, загадъчност, пожелание, защита (стр. 19). Резултат от анализите е класифицирането на най-честите мотиви, залегнали при избора на личните имена сред българите в началото на XXI в., с което авторите успешно изпълняват заявената като основна задача на проучването. Става ясно, че в днешно време традицията и нововъведенията съжителстват и се конкурират. В разрез с установените от векове практики, днес т.нар. „нетрадиционен избор“ заема водещо място при избора на лично име. Нетрадиционният избор е обусловен от най-разнообразни причини, сред които: името да не е често срещано, да звучи естествено на български език, да има хубави умалителни форми, да е кратко, да не съдържа суфикс *-ка* и пр. Изследването показва също, че изконното кръщаване на децата на техните баби и дядовци все още е много разпространено сред българите и това е вторият най-често срещан мотив. Все по-разпространена се оказва тенденцията за „изковането“ на т.нар. хибридни имена от две имена – на родителите или на бабите и дядовците, напр. *Цветлена* – от имената на бабите *Цецка* и *Лена*, както и кръщаването на деца с имената на техните родители. Оказва се, че не е забравена и традицията за кръщаване на децата по името на техния кръстник, на някой член от семейството (напр. чичо) или на някой светец, въпреки че подобни случаи са по-скоро рядкост. За сметка на това все по-често срещано е кръщаването на децата по името на известни личности от света на шоубизнеса, политиката, спорта и на исторически личности. Трябва да се отбележи и набиращата сила практика за даване на двукомпонентни имена от типа *Борис Паоло* или *Божидара-Симона*.

Едно от достиженията на представеното тук изследване е използването на статистическия метод, което е дало възможност на авторите да направят множество съпоставки между отделните типове имена, както и да проследят вариантността на личните имена в зависимост от факторите *населено място* и *време*.

Основните изводи от проучването на А. Чолева-Димитрова и Б. Янев се свеждат до заключението, че промените в номинативните практики на българите са твърде динамични и затова личноименната система трябва да се изследва постоянно като жива и неконстантна величина. Очертани са ясно някои бъдещи тревога у езиковедите тенденции, свързани преди всичко с неконтролируемото нахлуване на чужди за българския език и българската антропонимия елементи, както и със загубата на чувството за домашно и родно. Тези негативни практики намират своето обяснение в интензивните глобализационни процеси през последните десетилетия, предизвикващи сериозни промени в нашата култура като цяло.

БЕЛЕЖКИ

¹ Изключение представляват трудовете на Калканова: 2005 и Янев: 2009.

² Използвани са официални данни от ЕСГРАОН.

ЛИТЕРАТУРА

Герганов 1976: *Герганов, Е.* Психо-метрични методи за проверка и оценка на знания по български език. София, Наука и изкуство.

Калканова 1996: *Калканова, Т.* Популярно ли е твоето име? София, УИ „Св. Климент Охридски“.

Янев 2009: *Янев, Б.* Система на личните имена в българския и немския език. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“.

✉ Мая Влахова-Ангелова
mvlahova@abv.bg